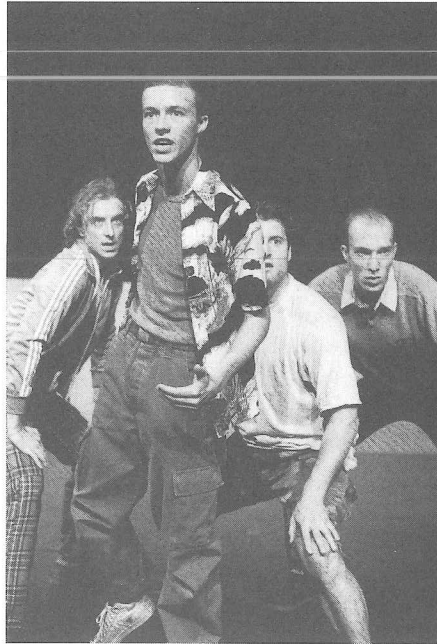

vrouwen met een indrukwekkende staat van dienst, al een kwart eeuw bezig om het jeugdtheater van de Lage Landen van de grond te tillen ('volwassen te maken' zeggen de beleidsmakers nog altijd in hun nota's). Regisseurs, acteurs, schrijvers, componisten en ontwerpers van naam en faam, met een uitstraling die reikt tot ver buiten de landsgrenzen. We kennen hun namen: Ad de Bont, Rinus Knobel, Liesbeth Coltof, Hans van den Boom, Guus Ponsioen, René Zonneville, Allan Zipson, Theo Fransz, Pauline Mol, Matthijs Rümke. Niemand kan meer om ze heen, ze richten huizen op waar de zonen en dochters van hun generatie opgroeiden, wat heet: vergroeiden met hun unieke, eigen wijze van verhalen vertellen. Die huizen staan nu ook letterlijk als een huis in het Nederlandse theaterlandschap: Wederzijds, Huis aan de Amstel, Stella, muztheater, Artemis. Aanvankelijk was de constructie van die huizen open, idealistisch. Maar er kwamen regels, de slag om het groeiende publiek en de aanvankelijk meegroeiende, daarna weer slinkende subsidies begon. Sommigen zagen de slopende productiedwang als een regelrechte bedreiging van hun creativiteit en haakten af (Pauline Mol nam afscheid van 'haar' Artemis), anderen zetten de blik op oneindig en zagen hun kleine Illysiams en Illyria groeien tot minirepublieken, met regels, expansiedrang en eendeloos lijkende uitbreidingsmogelijkheden (Rinus Knobel droomt van 'zijn' Teneeter in een Nijmeegse kazerne). De huizen werden bastions, de dromen soms nachtmerries. En ondertussen veranderde het publiek, het verschoot (letterlijk) van kleur en van kijkgewoontes. En de zonen en dochters, zo gekoesterd in de theaterhuizen van hun kindertijd, bleken zelf ook iets te vertellen te hebben, vol te zitten met andere verhalen uit een veranderd land. In de tot kastelen en paleizen omgebouwde jeugdtheaterhuizen was helemaal geen of misschien een beetje plek voor die nieuwe makers en hun vertellingen. En nu kloppen ze aan bij de overheid: wij willen onze eigen plek, en wel eergister! Ze hebben niks tégen hun toneelvaders en hun theatermoeders, maar hun eigen geluid is een lied dat anders klinkt. In het Nederlandse jeugdtheater voltrekt zich kortom op dit moment het drama dat zich in het zogeheten volwassenentoneel al lang afspeelt, door beleidsmakers consequent aangeduid als: *verstopping*, te veel talent op te weinig vierkanter kilometers. Een oplossing lijkt niet in zicht, ambtenaren en cultuurpolitici zitten met de handen in het haar. Wat zich in ieder geval wreekt is het feit dat zij in hun kantoorkolossen weliswaar al enkele decennia de loftrompet steken over de sterk gegroeide kwaliteit van het polderlandse jeugdtheater, daarbij echt passende

Wiseguys - het MUZtheater / Ben van Duin

financiering hebben ze echter nooit kunnen of willen vinden. Wat er tussen die knellende lengtes en schrijnende breedtes gevonden zal worden, moet binnen enkele maanden duidelijk zijn. Vrijwel alle betrokkenen zweten peentjes.

Hier past misschien de wijsheid van een leraar. Allan Zipson is zo'n leraar. Deze van oorsprong Britse acteur-regisseur heeft zich binnen een kwart eeuw ontpopt als een warmbloedig en heethartig pleitbezorger voor kwaliteit in het theater voor kinderen (Wederzijds, dat hij leidde samen met Ad de Bont) en jongeren (het muztheater, dat hij op dit moment leidt met acteur-schrijver-regisseur Theo Fransz). Zipsons primaire aandacht gaat uit naar de beroepsgroep binnen het jeugdtheater die de grootste mobiliteit aan de dag legde: de acteurs. Nogal wat Nederlandse acteurs begonnen hun loopbaan in het werk voor kinderen en jongeren en verdwenen in de loop der tijd naar het volwassenencircuit. Allan Zipson verdeelt zijn tijd zodanig dat hij effectief aandacht kan besteden aan precies dat vraagstuk: voor vijftig procent van zijn overvolle dagen is hij (met de eveneens onvermoeibare Fransz) de artistieke spil en regisseur van het MUZtheater, dat voor pubers op scholen en voor 'gemengd publiek' in de theaters speelt. De andere helft van zijn tijd geeft Zipson les op de Amsterdamse acteer- en regieopleidingen. Aangezien hij de gezonde opvatting huldigt dat het spelen voor een jong publiek de perfecte leerschool is voor iedere acteur, mag dit voorwaar een slimme investering heten, die zichzelf nu 'uitbetaalt' in de cast van *Wiseguys*: Michiel de Jong, Tjebbo Gerritsma, Wolter Mul-

ler en Sieger Sloot hebben allemaal les van Allan Zipson gehad. Zij verstaan hem en elkaar. De leraar als regisseur, de leerlingen als acteur – het is en blijft (althans in Nederland) een zeldzaamheid. (Frans Strijards, de maestro van Art & Pro, heeft als leraar de afgelopen jaren ook veel geïnvesteerd in met name de Arnhemse toneelschool, en in recente regies van zijn hand, *Familiegeschiedenis te Belgrado* en *Ivanov*, spat die investering van de plankieren af.) De leraar functioneert zo ook als bruggenbouwer: hij bewijst niks, hij pretendeert geen oplossingen te hebben voor de dreigende dichtslibbing van de door de pioniers zo bekwaam aangelegde polderlandschappen, zijn enige ambitie is het doorgeven van door ijzeren discipline, ultiem vakmanschap en grote liefde voor het vak geregeerde kwaliteit. Bij Zipson geen Shakespeare-goes-hip-hop of toneelpodia die nog het meest lijken op uitvergroete discolokalen. De primaire aandacht ligt bij het bekwaam vertellen van de grote verhalen van de kleine mensen.

WYSEGUYS is zo'n verhaal en het is bepaald geen vrolijk verhaal. Op enige afstand lijkt het stuk op de neogotische variant van het in de jaren zestig gegroeide genre van het gootsteendrama (toen Edward Bonds *Saved*, nu Mark Ravenhills *Shopping & Fucking*). Maar het schokeffect van Philip Osments stuk zit niet in incidenten (het stenigen van een baby in *Saved*, de moord op een flicker door hem een mes in zijn reet te steken in *Shopping & Fucking*), maar in de uitgesproken en getoonde pijn direct onder de huid van de optredende personages. In die zin lijkt *Wiseguys* meer op stukken als *Danny and the deep blue sea* van John Patrick Shanley (enkele jaren geleden door het muztheater gespeeld onder de titel *Danny & Roberta*), stukken waarin de onverwachte vormen van fysiek geweld geleidelijk aan overgaan in onhandige pogingen tot toenadering en pijnlijke vormen van geestelijke foltering. De vier personages uit *Wiseguys* leven in buurten waarvoor zichzelf op de borst roffelende sociaal-democratische en neoliberaal politici het gruwelijke cliché 'achterstandswijk' hebben bedacht. Mike, Darren, Skid en Stephen zijn opgegroeid en vroeg oud geworden in een klimaat van kindermishandeling, dodelijke welvaartsziekten, klein begonnen en groot gegroeide criminaliteit, alcohol en drugs. Door hun verhalen van alledaagse waanzin gloort af en toe een miezerig brokje hoop, vooral gekoesterd in de droom om met Will, de zwaar gehandicapte en doodzieke vader van een van hen, nog eens een tocht te maken naar de Schotse hooglanden. Iedere keer als de vader vanuit zijn rolstoel het lijfje van het Schotse nationale voetbalelftal pro-